

המשך מתן תורה אצל המשכן

תרומה תשפ"ג שלום רב –

בסוף פרשת משפטים [כד-א] ואל משה אמר עלה אל ד' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחיתם מרחוק; ונגש משה לבדו אל ד' והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו. ולדעת רש"י כ"ז היה לפני מתן תורה, וכן כתוב להלן פ"ט: ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל: ויראו את אלקי ישראל, ומבואר להדיא שקודם מת"ת משה לא היה לבדו על ה"ס, אלא היה ביחד עם אהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל, אלא שאהרן ונדב ואביהוא והזקנים נצטוו להשתחוות מרחוק (לא יגשו), אבל רק משה לבדו יכול לעלות אל ראש ההר². וכן ברור להמעיין בפסוקים בפרשת יתרו, שאף שאמר הקב"ה למשה [יט-יב] והגבלת את עם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו, אפילו בקצהו, כל הנוגע בהר מות יומת, אבל זה רק כמו שכתוב: והגבלת את העם, ולכן אצלנו כתוב והעם לא יעלו מעו [בכלל]. אבל אהרן ונדב ואביהוא והזקנים הורשו ללכת קצת על ההר [שלא היה גבוה במיוחד], וכמש"כ ביתרו להלן [כד] לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלת אל ד' פן יפרץ בם, ופירש"י אתה מחיצה לעצמך ואהרן מחיצה לעצמך³ והכהנים מחיצה לעצמם, כלומר משה נגש יותר מאהרן, ואהרן יותר מן הכהנים, והעם כל עיקר אל יהרסו את מצבם לעלות אל ד' עכ"ל, הרי שהיו מחיצות וגבולות ברורים במתן תורה לכל אחד מבני ישראל לפי מעלתו וחשיבותו.

ולפ"ז מש"כ על נדב ואביהוא והזקנים ויראו את אלקי ישראל, ופירש"י נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה, ופירשו בשפת"ח ובבאר יצחק שנכנסו לפניו ממחיצתן, היינו שהם לא נשארו במחיצה שלהן אלא נכנסו למחיצה יותר גבוהה מהן, וראו את אלקי ישראל במדרגה יותר גבוהה ממה שהיו צריכים, וע"ז אומר רש"י שנתחייבו מיתה, אלא שלא רצה הקב"ה לערב את שמחת התורה והמתין להם עד יום חנוכת המזבח שמתו בר"ח ניסן של השנה הבאה. ולפ"ז היה משמע שמתו בר"ח ניסן בגלל החטא שנכנסו חוץ למחיצתן בשעת מתן תורה, אבל זה בודאי אינו כן, אלא שמתו בר"ח ניסן משום שהקטירו קטרת אשר לא ציוה אותם וכמפורש בקרא, וא"כ צריך לבאר את הקשר בין שני האירועים האלו. ועוד, הרי יום חנוכת המשכן הוא ג"כ יום שמחה וא"כ מאי שנא האי שמחה מהאי שמחה. וגם בחז"ל מצינו שנדב ואביהוא מתו משום שהורו הלכה בפני משה רבן, או משום שאמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור, וכל זה לא קשור לנכנסו לפניו ממחיצתן והציצו ונתחייבו מיתה והנה יש להבין את כל ענין ההגבלה והמחיצות בשעת מתן תורה, וזה דבר שאנו רואים כמה חשוב וקריטי עד שחוזר הקב"ה ומזהיר ע"ז שוב ושוב עד שמשה לא מבין ואומר לא יוכל

העם לעלות להר סיני כי כבר הזהרתי אותם, וגם מי שעובר ע"ז עונשו במיתה מידית וכדמשמע מלשון הפסוק כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יחיה, ואף שבודאי זה גזה"כ ועמוק מבינתנו, אבל קשה מאידך גיסא, דהרי יסוד הר סיני הוא שהקב"ה ירד על ראש ההר וכל ישראל יראו את זה, אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם, וכל העם רואים את הקולות, וא"כ מה החרדה הגדולה שוב ושוב שלא להתקרב והעובר ע"ז עונשו מיתה, מדוע זה חשוב כ"כ לעיקר המעמד של מתן תורה, ואדרבה מהסברא היה שכל ישראל יעמדו על מדרגה אחת וישמעו ויראו את כל התורה על אותה מדרגה – כאיש אחד בלב אחד, שהרי זה המדרגה שהגיעו אליה בשעת מתן תורה, אבל במקום זה אנו רואים חילוקי מדרגות?

וזה בדיוק ההיפך ממת"ת בלוחות שניות שאז היתה מטרת הנתינה בהיפך, ששם אסור היה שיהיה שם איש אפילו רחוק מההר במקום שהיו עומדים בשעת מתן תורה הראשונה [רמב"ן לד-ג], ובודאי לא הוזמנו אהרן והזקנים לעלות עם משה אפילו בקצה ההר [רמב"ן שם], וזה כמו שפירש"י בשם תנחומא שלוחות הראשונות שניתנו בקול רעש גדול שלטה בהן עין הרע, או [כמו שפירש רמב"ן שם] שמתן תורה השני היה רק בזכות ותפלת משה ולא היה בשביל כל ישראל, ועכ"פ זה היה מתן תורה פרטי ולכן ואיש אל יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר, וזה ההיפך ממ"ת הראשון שהמעמד ברוב עם ששים רבוא של בני ישראל היה מוכרח בעצם הוויתו [אע"פ שזה סיכן את קיומו מחמת עין הרע], ששם היה הכוונה שכל העם יראה את הדר כבוד ה' עם הקולות והאש והענן, וא"כ תמוה, שאם הם צריכים להיות שם וזה חלק קריטי של המעמד, א"כ מדוע הם לא כולם שם, כאיש אחד בלב אחד, וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה כו' כולם כאחד עונים ואומרים ביראה!

והנה קדושת הר סיני ואיסור העליה הוא זמני, שמיד כשנאמר האיסור אומר הקב"ה במשך היובל המה יעלו בהר, אלא שלא מפורש מתי היתה משיכת היובל הזה שאז הופסק האיסור לעלות להר, ולפי פשוטו מיד לאחר מעמד הר סיני שאירע בו' סיון, נסתלק השכינה והותר ההר, וכן נראה שס"ל לתוס' בביצה דף ה' ע"ב ע"ש, אמנם ברש"י ביצה דף ה' ע"ב [דלא כתוס'] שהשכינה לא נסתלקה ממנו עד אחד בחדש שהוקם המשכן ועד בעשרים באייר שנעלה הענן. ועיין בראב"ע [יט-ג] שכתב: אמר הגאון כאשר יתקע משה בשופר אז נתן להם רשות לעלות וזה היה אחר רדת משה ביום הכפורים וצוה לעשות המשכן עכ"ל. ולהלן שם: כי הכבוד היה תמיד על ההר עד שנעשה המשכן דכתיב וכבוד ה' מלא את המשכן אז דיבר עם משה באהל מועד אולי אז תקע משה בשופר ונתן לו רשות לעלות בהסתלק הכבוד,

1. ופלא שלא הוזמנו אלעזר ואיתמר לעלות, הלא מדרגתם גדולה מהזקנים, ומצאתי קושיא זו במושב זקנים ובטור עה"ת בשם הרא"ש, ותיריך שידע הקב"ה שנדב ואביהוא יציצו ויסתכלו מחוץ למחיצתן ויתחייבו מיתה ולא רצה שתכרת שבט הכהונה, עיי"ש. ואע"פ שבעת ההיא היו עדיין הבכורות הכהנים, אבל הלא הקב"ה יודע את העתיד.

2. ולדעת ראב"ע ורמב"ן כל זה אירע לאחר מת"ת, בח' סיון, שמשה ואהרן
3. ואפשר שאהרן היה צריך להתקרב יותר אל משה משום שמשה דיבר רק לאהרן ואהרן שהיה לו לפה היה משמיע את דבריו לישראל, וכמו שס"ל להרבה ראשונים שהבאנו בשיעור יתרו תשפ"ג שמשה אף פעם לא דיבר ישיר אל בני" ותמיד היה דרך אהרן.

משה אל אהל מועד לדבר אתו, וביאר שם הרמב"ן, כי מכיון שהמשכן הוא המשך מהר סיני וכל מה שנעשה שם נעשה שם, לכן כמו שכתוב בסוף פרשת משפטים: ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר, וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים, כלומר בששה ימים אלו [שמר"ח סיון עד ו' סיון] היה הענן על ההר אבל לא יכל משה לעלות אל ההר, והיינו משום שלא קיבל רשות לעלות, ואז כתוב: ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן, ואז עלה משה ונכנס לתוך הענן, בדיוק כמו כן בסוף פקודי שמלא כבוד ה' את המשכן לא היה יכול משה להכנס, שלא קיבל רשות ליכנס לאהל מועד עד שנקרא להדיא וקיבל רשות, וזה כבר בספר ויקרא: ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, ומאז הוא מתחיל ללמד אתו את כל התורה ומשה מלמדה לבני ישראל, בדיוק כמו שהיה בהר סיני, וזה דבר נפלא.

וזה ג"כ מש"כ הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות שנקרא ספר הגאולה, שבראשית נקרא ספר היצירה, וכוונתו להסביר שאם ספר שמות נקרא ספר הגאולה א"כ מובן היטב פרשיות שמות עד בשלח שאז יצאו מצרים ונגאלו, וגם מובן פרשיות יתרו ומשפטים שזה מתן תורה שהוא תכלית היציאה, כלומר הם לא גאולים עד שקיבלו עליהם את התורה שהיא תכלית היציאה, כי אף שיצאו מבית עבדים אבל הם עדיין נחשבים גולים עד שקיבלו עליהם את התורה בהר סיני, כי גלות וגאולה לא תלוי במקום אלא תלוי בקשר עם הקב"ה, שהאבות היו גאולים משום שהיו קשורים להקב"ה והיו מרכבה לשכינה, אבל בגלות מצרים היו מופרדים מהקב"ה ולכן היו בגלות, אבל כשקיבלו עליהם את התורה בהר סיני אז חזרו אל מעלת אבותם ולכן מעמד הר סיני הוא חלק מהגאולה, וא"כ לפ"ז קשה מדוע תרומה עד פקודי הוא חלק מספר הגאולה, הרי כבר נגאלו בהר סיני, כלומר שאם מבינים כפשוטו שהמשכן הוא בעיקרו משום עבודת הקרבנות א"כ הו"ל להיות חלק מספר ויקרא שהוא ספר הקרבנות, וע"ז מיישב הרמב"ן שהמשכן הוא המשך מהר סיני, שרק אז היה מקום לשכינה להתקשר עמהם כמו שהתקשר הקב"ה עם האבות, ורק אז נחשבו גאולים, וממילא כל פרשיות המשכן הם חלק מספר שמות, שרק אז נחשבו גאולים, וממילא זה חלק מספר הגאולה.

והנה לפ"ז יש להבין סדר הדברים, דלאחר חטא העגל נשאר משה במחנה ארבעים יום ועלה בר"ח אלול למרום לקבל לוחות שניות ואז ירד מהר סיני ביוה"כ, ולמחרת יוה"כ צוה על המשכן, ונמצא שמעמד קבלת התורה בהר סיני לא נגמר עד יוה"כ, הלוחות הראשונות והשניות ניתנו בהר סיני [אלא שהראשונות בקול רעש גדול והשניות בקול דממה דקה], ולכן היה ההר עדיין בער באש עד שירד משה מההר וציוה על המשכן וכדחזינן בגאון שהביא הראב"ע, שכל זה עדיין מעמד הר סיני, אבל משצויה משה על המשכן זה היה הגמר של מעמד הר סיני, כי המשכן הוא ההמשך של הר סיני, כלומר מעמד הר סיני באמת לא נגמר, אבל הוא רק הועבר למשכן, ומאז שוב התורה לא ניתנת בהר סיני, ואז היה במשך היובל המה יעלו בהר, ואז איבד הר סיני את קדושתו, כי הקדושה הועברה ממנו למשכן ה', שזה הר סיני החדש, וזה אהל מועד.

אלא שלמעשה לקח עוד כמעט שש חדשים עד שבנו את המשכן והקימו אותו בר"ח ניסן, ונמצא שבאותן שש חדשים לא היה מקום ללמד לבני ישראל תורה, שהרי המשך מעמד סיני צריך להיות באהל מועד, ולכן מצינו פרשת שלמה בפרשת כי תשא

עכ"ל הראב"ע. ובאמת לפע"ד מוכח להדיא שלא נסתלקה השכינה משם מיד לאחר ו' סיון מהא דמתאר משה יציאתו מה"ס לאחר העגל שאומר [ט-טו] ואפן וארד מן ההר וההר בער באש ושני לוחות הברית על שתי ידי, הרי שמשה אומר להדיא שארבעים יום לאחר מתן תורה היה ההר עדיין בוער באש, ובספורנו שם מוסיף: ובכן חטאתם בעוד שהמלך במסכו, וזה דבר נורא, ועכ"פ לא היה סילוק שכינה מיד לאחר מתן תורה בו' סיון, אלא שהיה זה עכ"פ עד לאחר חטא העגל, או כדעת הגאון וראב"ע שהאש הזה נמשך עד שירד ביוה"כ וצוה לעשות את המשכן, וכן מפורש ברמב"ן כי תשא [לד-ג]: כי הכבוד היה תמיד בהר עד שניתנו הלוחות האחרונות, עיי"ש, או אפשר יותר כמש"כ רש"י בביצה. אבל לא מבואר הקשר שבין מעמד ה"ס ובין הקמת המשכן.

אבל זה מובן להפליא ע"פ הסברו המקורי של הרמב"ן בהרבה מקומות, שמקודם הוא מייסד שעיקר מצות המשכן הוא שיהיה מקום מנוחה לארון, מנוחת השכינה, ולכן המצוה הראשונה היא עשיית הארון, כלומר שהפסוק אומר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, אבל מיד אח"ז אומר ועשו ארון, ובהכרח שמקדש היינו ארון [ובאמת כ"כ רש"י בפרשת בהעלותך ונסעו הלויים נשאי המקדש, ופירש"י הארון, הרי שמקדש איקרי ארון], וכ"כ רמב"ן בפרשת עקב [י-א] והיתה המצוה הראשונה ועשו ארון עצי שטים כי עיקר הכוונה במשכן הוא להיות השם יושב הכרובים. אלא שזה גופא צ"ב, דמה המטרה לזה.

ולזה ביאר שלאחר מתן תורה בפרשת יתרו ומשפטים, ששמעו את עשרת הדברות וגם את פרשת משפטים, זה היה רק חלק קטן מהתורה, זה כמו גרים שבאים להתיהר שאומרים להם קצת מצוות, וע"ז עשו ברית בסוף פרשת משפטים וקבלו עליהם את התורה, אבל עכשיו צריכים ללמוד את התורה וה' צריך למסור אותה למשה ומשה צריך למסור אותה לבני ישראל, ולכן מיד לאחר הברית ציוה על המשכן, כי סוד המשכן הוא המשך קבלת התורה של הר סיני, וכל מה שהיה בה"ס היה במשכן, וכמו שאצל הר סיני כתוב וישכן כבוד ה' על הר סיני, וכתוב הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו, כמו כן במשכן כתוב וכבוד ה' מלא את המשכן, והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני, ובבא משה היה אליו הדבור אשר נדבר לו בהר סיני וכמו שבמת"ת כתוב מן השמים השמיעך את קולו ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, כך במשכן כתוב וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת מבין שני הכרובים וידבר אליו, והיינו שהיה הקול בא מהשמים מעל הכפרת ומשם היה מדבר עמו, כי כל דבור עם משה היה מן השמים ונשמע מבין שני הכרובים כדרך ודבריו שמעת מתוך האש, ולכן היו שני הכרובים זהב, וזה כוונת הפסוק בפרשת תצוה אשר אועד לכם שמה ונקדש בכבודי, ששם היה מקום הדבור למשה ללמדו תורה, וזה המשך מעמד הר סיני שצריך להמשך עד שיגמר העברת התורה מהשמים לארץ.

ויש להדגיש מה שמפורש בדבריו בסוף פרשת פקודי, שציווי המשכן מפורש בפרשת תרומה ותצוה, אבל הקמת המשכן מפורשת בסוף פרשת פקודי, ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן, וזה מתאים למש"כ בפרשת יתרו ויהי ביום השלישי בהיות הבקר והיה קלת וברקים וענן כבד על ההר וגו'. ואח"כ כתוב שכבוד ה' מלא את המשכן עד שלא יכול משה להכנס אל המשכן, שזה תמוה הלא מפורש בפרשת נשא ובבא

וגו', הרי מפורש בתורה שזה תכלית אהל מועד. אלא שמזה לבד לא מבואר להדיא שזה עיקר התכלית, שאפשר שזה רק אחד מהמטרות, אבל עוד נראה שמקורו של הרמב"ן הוא מסדר הפרשיות גופא, שלא מצינו המשך למת"ת אלא יש הפסקה של ציווי המשכן, דלכאורה מדוע לא המשיך הקב"ה ללמד למשה תורה, ומדוע צריך להפריע באמצע הסדר בבנין המשכן, הלא גדולה ת"ת מבנין המשכן, ואפילו תש"ר לא מבטלים מת"ת בשביל בהמ"ק, ולזה הבין הרמב"ן שבכדי ליתן תורה צריך להיות ה"ס, ובשביל זה צריך לבנות את המשכן. ולכן מיד לאחר כריתת הברית וסיום של מתן תורה של פרשת משפטים, מיד מתחיל הציווי לבנות את המשכן. וזה שיטת הרמב"ן בכל מקום, ודלא כרש"י, שפרשיות תרומה תצוה נאמרו לפי הסדר, מיד לאחר מת"ת, ולכן הוקשה לו מדוע נעשה כן, וזה יסוד שיטתו.⁴ והנה לפי הרמב"ן מובן כל בנין המשכן, דהנה יש להקשות דאם עיקר המשכן היה הארון והכרובים בשביל הדיבור, הנה מובן שהוצרכו את המזבח בשביל הקרבנות, והשלחן הוצרכו ללחם הפנים והמנורה היא עדות שהשכינה שורה בישראל, אבל קשה להבין כל ענין קה"ק וההיכל, ועז"נ והחצר והקלעים, מחיצה לפנים מחיצה, מדוע הוצרכו לכל זה, דהרי מכיון שהעיקר הוא שיוכל הקב"ה לדבר עם משה א"כ לא מובן כל ציור מבנה המשכן עם כל פרטיו, וכל ההוספות בזה לכאורה אך למותר. אבל נראה שהכל במתכונת הר סיני, שכמו שביארנו לעיל שהיה ראש ההר, והיה מקום אהרן, ומקום נדב ואביהוא, וכן הלאה עד העם שהיו לגמרי מחוץ ההר, כמו"כ בדיוק היה במשכן, שהיה המשך של הר סיני, והיה קדש הקדשים שזה ראש ההר, ששם מונח הארון והלוחות והכפרת ושני הכרבים, ולשם היה מותר ליכנס רק משה ורק אהרן כאשר הוא היה הכהן הגדול,

[לג-2] שמשו לקח את אהלו הפרטי, והוציא אותו מחוץ למחנה וקרא לו אהל מועד, ואז כאשר היה בא משה לאהל ירד עמוד הענן ודבר עם משה, ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, ומסר לו את התורה, ואח"כ שב משה אל המחנה ומסר את התורה לבני ישראל, הרי שזה היה אהל מועד זמני, עד שהוקם המשכן ויקימו את אהל מועד הקבוע, שצריכים מקום ללמד לבני ישראל תורה, והקב"ה צריך מקום שיכול להשרות את שכינתו בכדי ללמד למשה תורה, אבל מכיון שהמשכן לא היה מוכן, ממילא הקים משה משכן ארעי שנקרא אהל מועד הזמני, וכדמפורש שם: והיה כבא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל גו' וראה כל העם את עמוד הענן עמד פתח האהל וגו', ולאחר הדיבור הסתלק האהל ומשה היה שב אל המחנה ללמד לבני תורה, זה נמשך ששה חדשים עד שהוקם המשכן בר"ח ניסן, וזה מפורש ברש"י [י"א] והדבר הזה נהג משה מיוה"כ עד שהוקם המשכן ולא יותר כו' ומשהוקם לא נדבר עמו עוד אלא מאהל מועד עכ"ל.⁵

וכל היסוד הזה שהמשכן הוא המשך של הר סיני, זה חידוש מפתיע של הרמב"ן שלא מצינו לו מקור בדברי חז"ל, והרב שעוועל הראה מקורו מהזוהר, ולא מסתבר שזה מקורו וראיתי שגם הראב"ע ריש תרומה כ"כ בקצרה וז"ל: והטעם שיעשו מקדש להשם הנכבד וישכון בתוכו ושם ידבר עם משה ולא יעלה אל ההר, עכ"ל. אבל באמת עיקר מקור הרמב"ן הם הפסוקים עצמם שמדגישים את ענין הדיבור באהל מועד, וכמש"כ בפרשת תרומה לאחר הציווי לעשות הארון והכפרת: ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל, הרי שמפורש שזה התכלית, וכן בפרשת תצוה עלת תמיד פתח אהל מועד אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם: ונעדתי שמה לבני

4. במקומה עומדת וצוה לישראל עליה וכו'. וכ"כ רמב"ן דברים [י' א']. ויש לציין שאף שלא מצינו מקור מפורש בחז"ל לחידוש הרמב"ן, אבל כעצם מחלוקת רש"י ורמב"ן היא כבר מחלוקת בחז"ל, דבסדר אליהו רבא פ"ז כתב בהדיא וז"ל כיון שקבלו ישראל מלכות שמים בשמחה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה למשה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, הרי להדיא כשיטת הרמב"ן, ומובן היטב לדעתו הקשר עם לשון חז"ל שאמרו נעשה ונשמע, כלומר שקבלו עליהם את התורה אפילו קודם ששמעו אותה, ובתגובה לזה אמר הקב"ה שא"כ אנו צריכים להמשיך את מתן תורה שהיתה בהר סיני, וא"כ ויקחו לי תרומה, שהרי זה תלוי בזה. אבל במדרש תנחומא [סי' ח] מפורש: אימתי נאמרה למשה הפרשה הזו של משכן, ביוה"כ עצמו, אע"פ שפרשת המשכן קודמת למעשה העגל אמר ר' יהודה אין מוקדם ומאוחר בתורה כו' ואתה מוצא שביוה"כ נתכפר להם וכו' ביום א"ל הקב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מעשה העגל ולכן נקרא משכן העדות, הרי מפורש כשיטת רש"י.

ויוצא לפ"ז שבאמת לדעת הכל המשכן הוא עדות שכיפר להם הקב"ה על מעשה העגל וכדמצינו בחז"ל בכמה דוכתי, אלא שלדעת רש"י כל ענין המשכן התחדש בכדי להראות שהקב"ה שורה שכינתו אצל עם ישראל אפילו לאחר חטא העגל, ואילו לדעת הרמב"ן תמיד היה צריך להיות משכן, אלא שבבני"כ כמעט שאיבדו את המשכן בגלל שלא היו ראויים שילמדו תורה, שלכן שבר משה את הלוחות, ורק אחר שהתרצה הקב"ה אז חזרו למעלת כלולותם ונתחדשה מצות המשכן שנית. אמנם גם לדעתו כאשר השרה הקב"ה את שכינתו במשכן אז נודע שנתכפר להם על עון העגל, והיינו משום שכמעט איבדו את המצוה היקרה הזו. ואילו לדעת רש"י רק אז נתחדשה מצות המשכן בכדי שידעו שנתכפר להם ובכדי שיימצא דרך שהקב"ה ישרה שכינתו ביניהם, אבל לא משום שתורה צריכה להיות דוקא במשכן משום ה"ס.

4. ועיין ראב"ע שם שכתב בזה"ל ומשה יקח את האהל אהל שלו כו' וזה היה אחר שהוריד הלוחות השניים, והחלו ישראל לעשות המשכן, וקרא לאהל אהל מועד, כי השם נועד לו שם עד שנעשה המשכן כו' וי"א כי זה הוא אהל המשכן וסיפר הכתוב אנה היה המשכן לפני שיקימו הדגלים וכו', הרי שזה המשכן הזמני, אבל אי אפשר היה אפילו יום אחד בלי משכן, כי הר סיני מוכרח להמשך, וזה שייך רק במשכן, ואם המשכן לא מוכן אז צריכים להכין מקום אחר שגם הוא נקרא משכן, אהל מועד, ששם מדבר הקב"ה עם משה, שזה המטרה העיקרית של המשכן.

5. ואמנם רש"י לשיטתו שתרומה תצוה לא נאמרו מיד לאחר מת"ת אלא לאחר חטא העגל, בתור כפרה, ולכן באמת לפי דעתו המשכן הוא לא המשך של הר סיני, ולדעת רש"י הציווי של תרומה תצוה נאמר לאחר חטא העגל, ואין לו שייכות עם מתן תורה בכלל, ולדעת הרמב"ן ההיפך הוא הנכון, דלפי דבריו בנין המשכן לא שייך לחטא העגל כלל, ואפילו לא חטאו בעגל ג"כ הוצרכו למשכן וכפי סדר הפרשיות, ואף שעשיית המשכן למעשה לא היתה מיד לאחר מתן תורה, ולא רק זה אלא לפי סדר התורה מוכח שלמעשה לא צוה משה את בני ישראל על עשיית המשכן עד לאחר שירד מה"ס לאחר לוחות שניות ביוה"כ [שזה הוא הכרחו של רש"י שכל יסוד המשכן הוא מחמת חטא העגל], אבל זה מבאר הרמב"ן בעצמו ריש פרשת ויקהל בדברים ברורים, שבודאי נצטוה משה מיד בה"ס לעשות משכן, אלא שהיה בהר ארבעים יום בזמן שנצטוה, וביום ירידתו היה אמור לצוות על המשכן, שהרי מת"ת צריכה להמשך, אלא חטאו ישראל בעגל ושבבר את הלוחות, ונפסקה מתן תורה, ואם אין מתן תורה אז אין משכן, אבל אחר שנינו לוחות השניות וחזרה מת"ת לדוכתה, ממילא חזרה תכנית המשכן לדוכתה, שהרי מת"ת צריכה להמשך, וממילא קרא משה לכל ישראל וציווה להם על בנין המשכן. ובלשון הרמב"ן: חזרו לקדמותם ולאהבת כלולתם. ועוד מצינו ברמב"ן בויקרא ח' א' וז"ל ועל דרך הישר נצטוה משה במלאכת המשכן קודם מעשה העגל וכשנתרצה לו הקב"ה והבטיחו שישרה שכינתו בתוכם ידע מעצמו שמצות המשכן

שכמו שהוא מבין שכהן אינו לוי ולוי אינו כהן שיש גבולות ביניהם והשגות שונות, שהרי קרח היה מן הלויים והיה מבין היטב שיש חילוק בין קהת ובין מררי ובין גרשון ובודאי בין הכהנים, כמו כן הוא במתן תורה, שאי אפשר לומר שכל העדה כולם קדושים משום שכולם עמדו במתן תורה, משום שלא הרי זה כהרי זה, ומכיון שיסוד המשכן הוא המשך מתן תורה, לכן הסביר לו משה את הענין בצורה זו. וזה הפשט במש"כ הירושלמי שבאותה שעה כפר קרח בתורה מן השמים, שבואי הוא היה בהר סיני, אבל הוא כפר ביסוד העיקרי של מת"ת, שחשב שקיבל התורה במדרגת משה רבינו, וממילא יכול לחלוק עליו.

ונמצא שזה עיקר במתן תורה, כי הרי באמת אחד מהמטרות של מתן תורה הוא קביעת נאמנותו של משה רבינו, וגם כך יאמינו לעולם, ודעת הרמב"ם בהלכות יסוה"ת שעד מתן תורה באמת לא האמינו ישראל לגמרי במשה רבינו, שמכיון שכל נאמנותו עד עתה היתה ע"י אותות ומופתים, בזה תמיד יש חשש שמא זה כח הכישוף, וכמו שהאמינו חרטומי מצרים עכ"פ בהתחלה, אבל לאחר שראו שהקב"ה ירד על ראש ההר ודיבר עם משה פנים אל פנים שאז נתבססה אמונתו של משה, וזה דבר מוסכם לכו"ע, אבל עכשיו בדברינו נתוסף לנו נדבך חדש בזה, שלא רק שמשה נתבסס כבכל ביתי נאמן הוא, אבל עוד יותר מזה, נבואתו עכשיו היא במדרגה היותר גבוהה ואי אפשר לשום בן אדם להתגבר עליה או לסותרה או אפילו להשתוות עליה, כי השגתו בהר סיני היתה גבוהה יותר מכל אדם אחר כולל אהרן ובודאי יותר מקרח והלויים שהיו במחיצה אחרת לגמרי, ולכן זה כ"כ חשוב למתן תורה, ומכיון שהמשכן הוא המשך הר סיני, לכן נמשך זה כל ימי המשכן, שהרי משה מלמד תורה לבני ישראל מה ששמע מבין שני הכרובים, ולכן אף שהכהנים והלויים הם בסמוך ונראה, אבל עכ"פ אין לדמות שמיעתם לשמיעתו והשגתו להשגתם, וזה יסוד מוצק בקבלת התורה, עד כדי כך שבלי זה כל קבלת התורה הוא בסכנה גדולה, כי מי שלא מבין את זה, הרי הוא בא לכפירה בנבואת משה, וסופו יהיה כקרח ועדתו.

ואמנם משה מחמת גדול ענוותנותו לא האמין בכלל שהוא יותר גדול משאר אלו שעמדו על הר סיני, ולכן לא הביין מה שאמר לו הקב"ה שלא רד להזהיר אותם על זה, כי זה לא היה כלל בהשגת משה, אבל הקב"ה שידע את העתיד הביין היטב, ולכן חזר והזהיר ע"ז באופן מוחלט מאד, כי זה כל התורה.

וזה היה חטא נדב ואביהוא, שנכנסו לפנים ממחיצתם, כלומר הם רצו להשיג את התורה במדרגת משה ואהרן, שני הזקנים, ולכן הציצו, וזה הביא להם להורות הלכה בפני רבן, שהרי הם באותו מדרגה [ואפשר אפילו גדולים ממשה ואהרן כמו שאמר משה בעצמו] אבל נתחייבו מיתה משום שזה מקצקע את כל היסוד של מתן תורה ע"י משה נאמן ביתו, ולכן כאשר לא שבו בתשובה ונכנסו לקה"ק להקטיר קטרת אש אשר לא צוה אותם, ממילא נענשו על שנכנסו למחיצתם, שזה אותו העבירה וזה אותו העונש, שאי אפשר לתורה להתקבל ולהתקיים בישראל אם היו נדב ואביהוא נשואים בחיים, אלא שקרח לא למד מהם, ולכן נאבד גם הוא מתוך הקהל.

ואח"כ קדש ששם מותר הכניסה רק לאהרן, וכך לכהנים אחרים, ואח"כ יש עזרת נשים ועזרת ישראל, וחצר המשכן וכל הפרטים, וכמו בהר סיני, וכמו שבהר סיני מי שנגש לפנים ממחיצתו מות יומת, כמו"כ אצל המשכן והזר הקרב יומת.

וא"צ לחדש נקודה זו בדעת הרמב"ן, כי הרמב"ן עצמו כבר ביאר נקודה זו בהקדמתו לספר במדבר, וז"ל: אחר שביאר תורת הקרבנות בספר השלישי, התחיל עתה לסדר בספר הזה המצוות שנצטוו בענין אוהל מועד, וכבר הזהיר על טומאת מקדש וקדשיו לדורות, עתה יגביל את המשכן בהיותו במדבר כאשר הגביל הר סיני בהיות הכבוד שם, וצוה והזר הקרב יומת, כאשר אמר שם כי סקל יסקל, וצוה לא יבואו לראות את הקודש ומתו, כאשר הזהיר שם פן יהרסו אל ה' לראות וגו'. והספר הזה כולו במצות שעה שנצטוו בהם בעמדם במדבר, עכ"ל. אלא שעדיין אין אנו יודעים מדוע באמת ציוותה לעשות את המחיצות האלו בהר סיני, וממילא במשכן, וכמו שהקשינו, הלא אדרבה היה יותר נכון שכל ישראל ישמעו את התורה כאחד ובאותה מדרגה כאיש אחד ובלב אחד?

וביאור דבר זה, דהנה מדי קודם מתן תורה מסופר שה' יורד על הר סיני ומתכונן למתן תורה, ומשה עולה, אבל פתאום אומר ה' למשה רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב, וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו פן יפרוץ בהם ה', ומשה משיב לה' לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו, והיינו כמו שפירש"י שאין מן הצורך לחזור שוב שהרי אתה כבר ציויתת על זה ומה שייך לחזור ולצוותם, וה' עונה לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרץ בם, הרי שה' אומר למשה שטענתו לא נתקבלה והוא מצווה לחזור ולצוות את בני ישראל לא לעלות בהר, ורש"י פירש שהעד בהם שנית שמזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה, והדברים סתומים, דמה הש"ו בין משה להקב"ה, שהוא מצווה, ומשה אומר שלא צריך, והקב"ה אומר שצריך?

ועיין רבינו בחיי שהסביר שמשה סבר שהקב"ה מצווה בפעם השניה על קירוב הגוף ולכן תמה שהרי כבר העדתה בנו מקודם, ועל זה תירץ הקב"ה שלא רק שהגוף אסור להתקרב אלא אפילו קרוב השגה והסתכלות מחשבה, שלא יסתכלו ולא יתאו להשיג מה שאיננו מושג, והכוונה בזה, כי ה' לימד אותם שאף שהם היו בהר סיני וראו את מעמד הקבלה, אבל לא כולם שוים, לא כולם באותו מדרגה, והיינו לאפוקי מטענת קרח כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ופירש"י כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה, ולכן כולם שוים, לא ולא, אולי כולם שמעו אבל לא כולם באותה המדרגה, היו הרבה אנשים בסיני, אבל היה גבול לקבלתם, יש כהן, ויש לוי, ויש ישראל, ויש ת"ח, ויש ע"ה, לא כל העדה שוים, יש גבולות ביניהם, ולכן אמר משה לקרח: בקר וידע ה' את אשר לו, ופירש"י גבולות חלק הקב"ה בעולמו, זה הטעות הגדולה של קרח, קרח הוא לא במדרגה של משה אף שהוא היה בסיני לידו, יש רעיון של הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו, והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש. וביסוד זה נכשל קרח ומחלוקתו. וזה מה שהסביר משה לקרח,

הוא גם ככהן העובד במשכן, שאם יצאה ממנו שכת זרע הוא פסול לעבודה וכדמפורש בויקרא כ"ב פ"ד או איש אשר יצא ממנו ש"ז.

6. ונראה לפ"ז שגם האזהרה קודם מתן תורה שהיו נכונים שלשת ימים אל תגשו אל אשה והיינו שהיו צריכים ליכנס למתן תורה בטהרה, זה הדין